

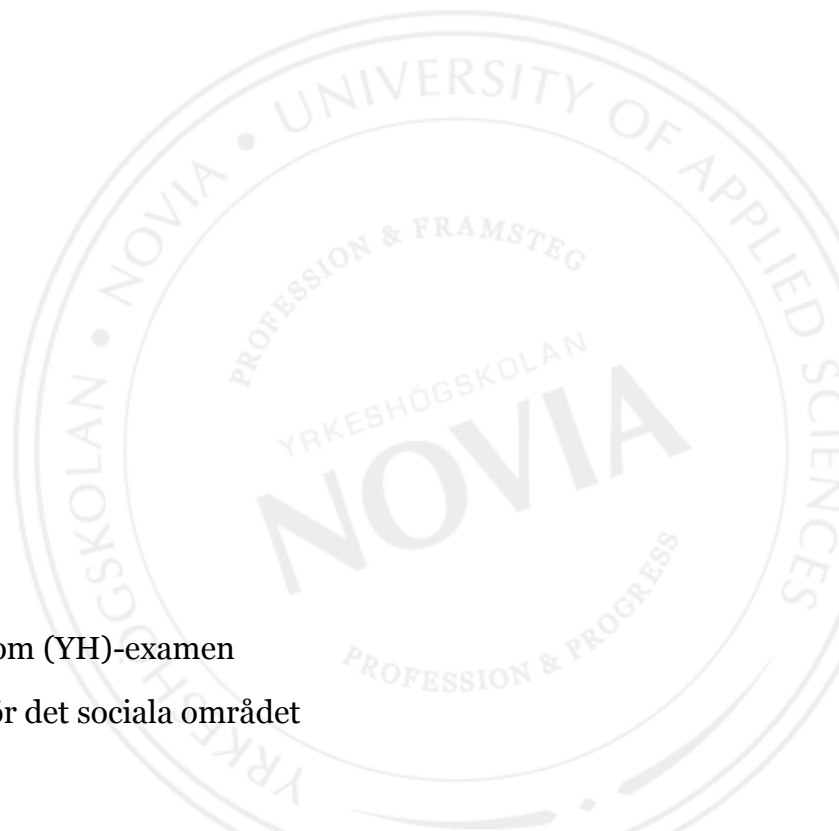

Arbetsfördelningen i en småbarnsfamilj

Att kombinera lönearbete, hushåll och familjeliv

Susanna Fjäder

Examensarbete för socionom (YH)-examen
Utbildningsprogrammet för det sociala området
Åbo 2013

EXAMENSARBETE

Författare: Fjäder Susanna

Utbildningsprogram och ort: Det sociala området, Åbo.

Inriktningalternativ: Socionom.

Handledare: Juslin Eva, Lemmetyinen Gunlög, Liljeroth Pia.

Titel: Arbetsfördelningen i en småbarnsfamilj – att kombinera lönearbete, hushåll och familjeliv.

Datum: 10.4.2013 Sidantal: 29 Bilagor: 1

Sammanfattning

Examensarbetet är en del av projektet Familjehuset, vars mål är att utveckla familjehusverksamheten genom att utveckla, pröva och utvärdera resursförstärkande modeller, metoder och material som bidrar till att utveckla samarbetet mellan de olika aktörerna inom barn- och familjearbete.

Arbetet behandlar hur vardagen förändrats efter att det fötts ett barn till familjen, arbetsfördelningen i familjen och den gemensamma tiden i familjen. Resultatet av arbetet är reflektions- och diskussionskort som professionella inom hälsovården och det sociala området kan använda tillsammans med föräldrar för att få dem att reflektera, diskutera och planera familjelivet.

Språk: Svenska

Nyckelord: reflektivitet, familj, arbetsfördelning, tidsanvändning, lönearbete

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Fjäder Susanna

Koulutusohjelma ja paikkakunta: Sosiaaliala, Turku.

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi, AMK.

Ohjaajat: Juslin Eva, Lemmetyinen Gunlög, Liljeroth Pia.

Otsikko: Arbetsfördelningen i en småbarnsfamilj – att kombinera lönearbete, hushåll och familjeliv/ Työnjako pikkulapsiperheissä – miten yhdistää palkkatyö, koti ja perhe-elämä.

Päivämäärä: 10.4.2013 Sivumäärä: 29 Liitteet: 1

Tiivistelmä

Opinnäytetyö on osa Familjehuset-projektia, jonka tavoitteena on perhetalotoiminnan kehittäminen. Tämä tapahtuu kehittämällä, kokeilemalla ja arvioimalla voimavaroja vahvistavia malleja, menetelmiä ja materiaalia, jotka edesauttavat yhteistyötä perhetyön eri toimijoiden välillä.

Tässä opinnäytetyössä käsitellään miten arki, työnjako perheessä ja yhteinen aika muuttuvat kun perheeseen syntyy lapsi. Opinnäytetyön tuotteena on reflektio- ja keskustelukortit, joita terveys ja sosiaalialan ammattilaisia voivat käyttää yhdessä vanhempien kanssa saamaan heidät pohtimaan, keskustelemaan ja suunnittelemaan perhe-elämäänsä.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: reflektiivinen kyky, perhe, työnjako, ajankäyttö, palkkatyö

BACHELOR´S THESIS

Author: Fjäder Susanna

Degree programme: Social care, Turku

Specialization: Bachelor of social services.

Supervisors: Juslin Eva, Lemmetyinen Gunlög, Liljeroth Pia.

Title: Arbetsfördelningen i en småbarnsfamilj – att kombinera lönearbete, hushåll och familjeliv/ Division of labor in families with small children – how to combine paid work, household and family life.

Date: 10.4.2013 Number of pages: 29 Appendices:1

Summary

This thesis is a part of the project Familjehuset. The purpose of the project is to develop family center operation by developing, testing and evaluating resource strengthening models, methods and material that contribute to improving the co-operation between different participants in the field of working with children and families.

This thesis discusses how the everyday life changes after a child is born into the family, division of labor in the family and the mutual time in the family. The result is reflection and discussion cards that can be used by professionals in health- and social care with parents to initiate reflection, discussion and planning of family life.

Language: Swedish.

Key words: reflectivity, family, division of labor, time use, paid work

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
2	Reflektivitet.....	3
3	Från par till familj – när barnet kommer in i familjen	4
3.1	Hur parförhållandet och tidsanvändningen förändras	4
3.2	Förhållandekvaliteten förändras under övergången till föräldraskapet.....	5
3.3	Synen på föräldraskapet har förändrats	7
4	Traditionell eller modern arbetsfördelning.....	8
4.1	Hushållsarbete – vems ansvar?.....	8
4.2	Hushållsarbete och lönearbete	10
4.3	Tillfredsställelse till arbetsfördelningen.....	12
5	Att kombinera familjeliv och arbete	14
5.1	Familjepolitiken i Finland	14
5.2	Samhällets stöd för familjer	16
5.3	Kvinnans plats – hemma eller på arbetet	17
5.4	Pappans roll.....	19
6	Den gemensamma tiden i familjen	20
7	Processbeskrivning	22
7.1	Arbetsprocess	22
7.2	Datainsamling.....	23
7.3	Produktutveckling.....	24
7.4	Tillförlitlighet.....	25
7.5	Etik.....	26
7.6	Hållbar utveckling.....	26
8	Resultat	27
9	Diskussion	27
	Källförteckning	30

Bilaga: Reflektions- och diskussionskort

1 Inledning

Jämlikhet i löner och behandling för män och kvinnor har länge varit på den Europeiska agendan. Sedan 1970-talet har EU byggt upp starka lagar om jämlikhet, och genom det grundat rättigheter för kvinnorna som arbetstagare. (Hantrais, 2000, 1). I Finland har jämlikheten värderats som hög; eftersom kvinnornas deltagandenivå på arbetsmarknaden är hög, kvinnorna arbetar heltid och unga kvinnor har bättre utbildning än männen. (Kivimäki & Otonkorpi-Lehtoranta, 2003, 25). Tvåförsörjar familjen är vanlig idag och kvinnornas lönearbete är numera en självklarhet. (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997, 14). Finland är ett samhälle präglad av lönearbete. Den utvecklingen har delvis förstärkts av att det har blivit möjligt för mammor att arbeta tack vare den officiella dagvården, moderskapsledighet och vårdledighet. (Miettinen, 2010, 1293).

Ansvars- och arbetsfördelningen i hemmet är den oftast angivna konfliktorsaken hos småbarnsfamiljer. Andra ofta återkommande konflikter är boendet och ekonomin. (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997, 147). Paajanens undersökning visade att det som paret mest bråkade om var tidsanvändningen (Paajanen, 2006, 73). Arbetsfördelningen i hemmet är speciellt ur kvinnornas perspektiv en vanlig orsak till konflikt. De känner att mannen inte gör tillräckligt i hemmet, dvs. tar inte tillräckligt stor del av omsorgsarbetet. (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997, 148-149). Statistikcentralen rapporterar att 16 000 barnfamiljs föräldrar flyttade isär år 2005, i dessa familjer fanns sammanlagt 30 000 barn som måste gå igenom föräldrarnas skilsmässa (Kartovaara & Sauli, 2007, 5).

I medierna har man diskuterat könsaspekten i familjerna den senaste tiden, genom att förlänga pappaledigheten och speciellt öronmärka ledigheten för papporna försöker man uppnå en större jämlikhet bland könen när det gäller barnskötseln. (Hufvudstadsbladet, 20.2.2013, 14). Hemvårdsstödet inverkan på kvinnors deltagande på arbetsmarknaden är något som också diskuterats i medierna, det anses att stödet gör det möjligt för kvinnorna att längre hålla sig borta från arbetslivet. Den subjektiva rätten till dagvård diskuteras, det är kostsamt för samhället och beslutsfattarna fasar för att föräldrar har barnen på dagis även om de själva har semester. (Hufvudstadsbladet, 27.3.2013, 16).

Detta är en litteraturstudie som behandlar hur parförhållandet förändras när barnet blivit en del av familjen, hur tidsfördelningen ser ut i en småbarnsfamilj samt hur föräldrarna till småbarn kombinerar lönearbetet och familjelivet. I en litteraturstudie är

undersökningsfältet tidigare dokumenterad kunskap. Frågorna ställs till litteraturen istället för till personer. (Forsberg & Wengström, 2013, 70).

Det här examensarbetet är en del av projektet Familjehuset. Projektet startades 2007 när personalen på Pargas mödra- och barnrådgivning kontaktade Yrkeshögskolan Novia angående ett utvärderings- och utvecklingsprojekt i samband med flytten till Familjehuset Ankaret. Projektets målsättning var att Pargas rådgivning får en övergripande utvärdering av verksamheten och en kartläggning av vilka utvecklingsbehov som finns. Under åren 2010-2013 verkställs utvecklingsprojektet som ett mångprofessionellt samarbete mellan aktörer inom hälsovårds- och det sociala området. (Familjehuset, 2-3).

Familjecenterverksamhet (som används i Ankaret) innebär ett sätt att stöda barnfamiljernas vardag och organisera barnfamiljernas service. Genom familjecentermodellen strävar man till en sektorövergripande samverkan tillsammans med väntande föräldrar, baby- och småbarnsföräldrar och föräldrar till äldre barn. (Familjehuset, 2-3)

Projektets huvudmål är att fortsätta utvecklingen av familjehusverksamheten med lämpliga samarbetspartners från regionens arbetsliv. Projektets verksamhet består av flera delmoment där studerande vid avdelningen för vård och det sociala området vid YH Novia i Åbo i samarbete med projektets lärare och representanter för arbetslivet utvecklar, prövar och utvärderar resursförstärkande modeller, metoder och material som bidrar till att utveckla samarbetet mellan de olika aktörerna inom barn- och familjearbete och därmed bidra till tidig identifikation av problem, tidigt ingripande och tidigt stöd till familjer. (Familjehuset, 2-3)

Arbetet syftar till att få föräldrar att reflektera och diskutera förhållandet mellan familjeliv och arbetsliv, efter att barnet fötts och tidsanvändningen och arbetsfördelningen förändrats. Produkten av examensarbetet är reflektions- och diskussionskort som kan användas av professionella tillsammans med föräldrar för att få dem att reflektera över sin livssituation och de teman som examensarbetet fokuserar på.

Huvudfrågeställningen är: hur förändras tidsanvändningen och arbetsfördelningen i parförhållandet efter att det kommit ett barn till familjen, vilka svårigheter stöter parterna på?

Andra frågeställningar har varit: Hur har parförhållandet förändrats när barnet fötts? Diskuterar föräldrarna arbetsfördelningen och tidsanvändningen? Är det vanligare med en

traditionell arbetsfördelning eller följer man mera moderna mönster idag? Hur kombinerar man lönearbete och familjeliv i småbarnsfamiljer idag?

Med tanke på arbetets ämne och könsaspekten i arbetet har det inte varit relevant att fokusera på annat än heterosexuella par. Litteraturen behandlar inte homosexuella par. När det gäller familjeförändringen som sker i och med födseln av barnet, har den använda litteraturen mest fokuserat på kärnfamiljen, dvs. en mamma, pappa och deras biologiska barn.

2 Reflektivitet

Reflektions- och diskussionskortet grundar sig på teorin om reflektiv funktion.

Begreppet reflektiv funktion, främst utvecklad av Peter Fonagy med forskargrupp, härstammar från den psykoanalytiska tanketraditionen. Begreppet har främst utvecklats i syfte att operationalisera begreppet mentalisering, dvs. människans förmåga att reflektera över sitt eget och andras mentala tillstånd såsom tankar, känslor, föreställningar, intentioner, begär och önskningar. (Folkhälsan, u.å.)

Den reflektiva funktionen, så som Fonagy beskriver den, är kopplad till det mellanmännsliga - om den lyfts ut ur sitt relationella sammanhang övergår den i självreflektion. Genom att se och förstå de känslor och intentioner som ligger bakom ett beteende blir det mer begripligt och förutsägbart, vilket ger oss trygghet. Fonagy menar att det är möjligt för oss att ändra vårt sätt att vara i relation till andra och därmed är det även möjligt att ändra vårt föräldrabeteende. (Folkhälsan, u.å.).

Begreppet reflektivitet innebär ett mänskligt behov av att fundera över och förstå en annan individs tankar, vilket inte är ett nytt begrepp. Reflektiv förmåga underlättar att förstå sig själv, andra människor och känslor människor emellan. Detta minskar missförstånden i kommunikationen mellan människorna/familjemedlemmarna och gör världen tryggare och mer förutsägbar. (Koskull & Pajulo, u.å.). Reflektiv förmåga innebär att till fullo ta emot, reglera och erfara känsla. För ett mycket utvecklat sinne är det karaktäristiskt att behandla och kombinera saker på ett mångsidigt sätt, vilket uppvisar ett rikligt känsloliv och en förmåga att uppskatta de olika nyanserna av känslor mellan människor. (Pajulo, 2004, 2544).

Med mentalisering menas förmågan att förstå, att det egna och andra människors beteende är länkade till ett inre tillstånd, känslor, tankar och önskningar. Mentalisering är centralt för

den egna utvecklingen, dess uppbyggnad, förhållandet till andra människor och deltagandet i samhället. Det engelska ordet ”reflective” är passande eftersom det hänvisar till både reflektion och spegling. Reflektiv förmåga är inte medfödd, utan utvecklas i samråd med andra mer utvecklade sinnen. (Pajulo, 2004, 2544).

3 Från par till familj – när barnet kommer in i familjen

Här diskuteras vad som förändras i parförhållandet efter att barnet blir en del av familjen, hur vardagen, prioriteringarna och parförhållandet förändras.

3.1 Hur parförhållandet och tidsanvändningen förändras

Moderskapet är något de flesta kvinnor har en inre drivkraft till, något de längtar efter och upplever som något av det mest fantastiska i livet. (Hedenbro & Lidén, 2003, 112). Småbarnsföräldrars fungerande parförhållande är en central faktor för alla familjemedlemmars välmående. Förhållandet mellan föräldrarna speglar föräldraskapet och barnens liv både för samboende och gifta par, men även efter en skilsmässa. Familjebildning och föräldraskap kan stärka parförhållandet, men i småbarnsfamiljer sätts mycket press på föräldrarnas parförhållande. (Lammi-Taskula, Karvonen & Ahlström, 2009, 50). Par är ofta överraskade av utmaningarna som kan uppkomma i förhållandet när barnet fötts, inget äktenskap eller parförhållande går utan besvär genom denna förändring. Det är inte ovanligt för par att känna sig mindre sammansvetsade för en tid framöver. Känslan av emotionellt avstånd till partnern uppstår för att paret har mindre tid för varandra och det sker en nedgång i fysisk och sexuell tillgivenhet. (Brotherson, 2007, 10).

Efter att barnet kommit till världen känns vardagen mer krävande och föräldrarna har mindre gemensam tid. Man måste tillsammans lära sig att dela tiden och krafterna på ett sätt som gör att man klarar av vardagsrutinerna – barnskötsel, hushållsarbete, lönearbete, hobbyn – och att svara tillräckligt på känslolivets behov. (Lammi-Taskula, Karvonen & Ahlström, 2009, 50). Efter att barnet har kommit försöker föräldrarna ge tid åt varandra och skapa gemensamma stunder så att deras parförhållande skulle må bättre. Hur man fördelar sin tid berättar vad man känner att är viktigast i livet och i vardagen. Det är inte bara parförhållandet och barnet som tävlar om tiden, utan det finns flera olika faktorer som kräver tid. (Jallinoja, 2000, 119). Undersökning har visat att kvinnor som har spenderat mera av sin fritid tillsammans med mannen har rapporterat större äktenskapskärlek och

mindre konflikter. Också männen kände i dessa fall en större kärlek till maken. (Kontula, 2009, 81-82). Undersökningar har visat att makarna anser att parförhållandet är mindre viktigt efter att barnet fötts och offerar därför mindre tid och energi till det. När rollen som förälder blir desto viktigare efter att första barnet fötts, mistar rollen som partner och älskare sin betydelse. Även makarnas egna och gemensamma fritidshobbyer minskar efter att barnet fötts. Nyblivna föräldrar använder sin tid till att sköta barnet istället. Gemensamma fritidsaktiviteter kan i detta skede främja kommunikation, växelverkan och samhörighet mellan makarna. (Kontula, 2009, 81).

Småbarnsfasen i parförhållandet ses ofta som en prövning eftersom det inte verkar finnas tid eller möjlighet för ömhet och fysisk närhet mellan föräldrarna. Vardagens brådska, barnskötseln och de nattliga uppvakningarna kräver föräldrarnas uppmärksamhet och energi, där de egna och partners närhetsbehov kan kännas avlägsna. (Malinen & Sevón, 2009, 172). Hur vardagen fungerar ses ofta som en mätare för ett fungerande parförhållande. Vardagen testar parförhållandet, mäter dess uthållighet. Speciellt småbarnsföräldrar har hotet av vardagen över sig. Brådskan, bråken och tröttheten i vardagen tar föräldrarnas krafter och väcker negativa reaktioner. Ett kännetecken för ett gott parförhållande brukar vara att vardagen blir njutningsfylld, föräldrarna njuter av de små glädjestunderna i den trygga rutinen. (Malinen & Sevón, 2009, 172).

3.2 Förhållandekvaliteten förändras under övergången till föräldrskapet

Att skaffa barn och leva med dem förändrar parförhållandets karaktär och det praktiska livet oerhört mycket. Detta kan speglas på olika sätt till förhållandets kvalitet och lycklighetsfaktorn. Barnet eller barnen (som alla utomstående) bildar från parförhållandets synvinkel det tredje hjulet. (Kontula, 2009, 36). Barnets födsel kan förorsaka tillfälliga förändringar på parförhållandets kvalitet beroende på hurudan förmåga föräldrarna har att anpassa sig till nya utmaningar. Paret går till en ny livsfas, där mannens och kvinnans uppgifter i parförhållandet oundvikligen förändras. För en del innebär detta att lyckan inom parförhållandet stiger, men för många par innebär detta en kris – och ibland en orsak till att förhållandet tar slut. Största missnöjet i parförhållandet sker ungefär ett år efter att barnet fötts. Om barnet var oplanerat, skedde en större nedgång än för andra par. I dessa fall var föräldrarna inte förberedda på livsförändringen. (Kontula, 2009, 81). De par som är förberedda på realiteten av livet med ett nyfött barn och anpassar sig till skillnaderna kan få till stånds ett friskare förhållande. (Brotherson, 2007, 12).

Howard & Brooks-Gunn (2009, 123) undersökte mammors och pappors värdering av den andra föräldrarnas stöd under de fem första åren efter att barnet blivit fött för att fånga på vilket sätt förhållandekvaliteten förändras under övergången till föräldraskapet. Resultaten visade att stödet var högt under födseln och minskade stadigt efter det. Ett år efter födseln kunde man se vilken stödnivån kommer att vara partnerna emellan de nästa fem åren och enligt det kunde man också se om paret skulle avsluta sitt förhållande innan barnet fyllt fem. En annan undersökning gjord av Perren m.fl. (2005, 452) ville ha reda på om de undersöktas minnesbilder av de egna föräldrarnas (family-of-origin) äktenskap inverkar på de undersöktas äktenskap från graviditeten till ett år efter att det första barnet fötts. Resultaten visade en minskning i tillfredsställelsen till det egna äktenskapet under graviditeten till det att barnet fyllde ett år. Minskningen i tillfredsställelse berodde på en nedgång i kommunikation och sensitivitet. Dessutom rapporterade mammorna mera konflikter med partnern. De par som hade negativa bilder av sina föräldrars äktenskap gick själva mot mera negativa förändringar inom sitt eget äktenskap i.o.m. barnets födsel.

Kontula rapporterar att en holländsk undersökning har visat att parförhållandets bekymmer ofta får sin början redan under graviditeten istället för att uppenbara sig först senare under föräldraskapet. Förhållandets kvalitet före barnatillökningen kan förutspå parförhållandets lycka efter födseln av barnet. (Kontula, 2009, 81). En finsk undersökning visar att de par som var minst tillfreds med sitt förhållande i början av graviditeten, blev mer tillfreds genom graviditeten och efter att barnet fötts. Barnet blev ett nytt "gemensamt projekt": parets gemensamma mål och nya parförhållandeidentitet. De par som var mera tillfreds i början av graviditeten blev mindre tillfreds efter att barnet fötts. Orsaken till detta var att de tidigare hade riktat så mycket tid och uppmärksamhet mot varandra, men i.o.m. graviditeten och barnets födsel riktades uppmärksamheten i större grad mot graviditeten och barnet. Detta minskade uppmärksammandet av maken/makan och minskade således den äktenskapliga tillfredsställelsen. De par utan barn är mycket mer tillfreds vad gäller parrelationen än andra. (Kontula, 2009, 82)

Malinens m.fl. (2006, 351-352) undersökte arbetande småbarnsföräldrars erfarenheter av föräldraskap och parförhållande. Resultaten visade att båda föräldrarna var i sin helhet nöjda med sitt parförhållande, men mammorna var mer nöjda med sexlivet än männen och männen var mer nöjda med arbetsfördelningen av hushållsarbetet än kvinnorna. Resultaten visade också att ju nöjdare kvinnan var med parförhållandet, desto nöjdare var också mannen.

I Paajanens undersökning i Familjebarmetern 2006 har man intervjuat pappor om deras syn på parförhållandet och hur det har förändrats efter att barnet fötts. 56% av papporna var av den åsikten att parförhållandet hade blivit bättre och starkare efter att barnet fötts. Över hälften av männen ansåg att det var svårt att hitta tid till att ta hand om parförhållandet efter att barnet fötts. Men oberoende av alla svårigheter som barnet orsakat var 83% av männen nöjda med parförhållandet. Dessutom var de pappor som bara hade ett barn mer tillfreds än de pappor som hade två eller flera barn. Nöjda med sexlivet var 52%, men bara 37% var nöjda med tiden de spenderade på tumanhand med partnern. (Paajanen, 2006, 68-70). Många av papporna ansåg att barnet hade förändrat parförhållandet till det bättre. Parförhållandet hade förstärkts – speciellt psykiskt – efter att barnet fötts, och de kände en större samhörighet till partnern. Papporna berättade att den fysiska sidan av parförhållandet hade förändrats eftersom barnet nu fick alla demonstrationer av ömhet. Det starka bandet mellan mamman och barnet ansågs också vara en orsak till att pappan kände en större distans till partnern, åtminstone i början när mamman ammade och spenderade mera tid med barnet under mammaledigheten. En stor del av papporna kände sig utanför i sin egen familj. (Paajanen, 2006, 71-72). Många pappor berättade att bråken med partnern hade minskat sedan barnet fötts, men det som paret mest bråkade om var tidsanvändningen. För en del av papporna kändes det svårt att leva med en mindre andel egen tid för t.ex. hobbyn och arbete. (Paajanen, 2006, 73).

3.3 Synen på föräldraskapet har förändrats

Utvecklingen till dagens föräldraroller har i ett historiskt perspektiv gått fort. På 1950-talet värderades skillnaden mellan mödrar och fäders omhändertagande av familjen högt. Att vara hemmafru betraktades som ett viktigt heltidsarbete och mannen förväntades ensam kunna försörja sin familj. På 1970-talet skulle mannen plötsligt gå in och vara aktivt deltagande i ansvaret för barn och familj samtidigt som kvinnan förväntades gå ut i förvärvslivet. Därför är det inte självklart att dagens nyblivna mamma har en mamma som, då hon blev förälder, hade en tydlig modell för hur det skulle gå till att få ihop lönearbete eller studier med att vara förälder. Mammorna till dagens mormödrar hade ofta varit hemmafruar och det var den modell av föräldraskap de bar med sig då de bildade familj. Även för mannen var papparollen olik den hans egen far hade. De flesta män hade, då de blev pappa, egna pappor som framförallt hade ett försörjningsansvar. Samtidigt var 1970-talets samhällssyn på föräldraskap relativt kluven. Det var självklart viktigt att det föddes barn men med den med dagens mått korta föräldraledigheten på sex månader blev

budskapet ”föd barn men återgå snabbt till ditt arbete och ta samtidigt hand om ditt barn och din familj”. Detta fick många gånger 1970-talets föräldrar att gå omkring med mer eller mindre dåligt samvete. Flertalet av dessa ”första generationens” förvärvsarbetande mammor strävade också efter att både vara ”som mammor ska vara” med välstädade hem och hembakade bullar och samtidigt vara duktiga och framgångsrika i sina studier eller yrken. Det som tidigare betraktades som heltidsarbete skulle nu kombineras med bådars lönearbete. (Hedenbro & Lidén, 2003, 107-108).

4 Traditionell eller modern arbetsfördelning

Detta kapitel behandlar arbetsfördelningen i hemmet – vad visar forskning om vilka fördelningssätt som förekommer i familjerna och vilka känslor väcker de olika fördelningssätten.

4.1 Hushållsarbete – vems ansvar?

Undersökningar och statistik visar att arbetsfördelningen mellan mammor och pappor i tvåförmyndarfamiljer har hållits ganska ojämn. Barnskötsel och hushållsarbete belastar både hemmamammor och arbetande mammor mera än papporna. (Lammi-Taskula, Karvonen & Ahlström, 2009, 50). Tid är ett bra verktyg att mäta hur rättvis arbetsfördelningen inom familjen är, när det som mäts är att föra barnen till sina hobbyer, städa och sitta på kvällsmöten. Allt detta kräver tid och genom det kan man räkna ihop sin egen arbetsinsats inom familjelivet. (Jallinoja, 2000, 119). Den traditionella könsbaserade familjemodellen var baserad på rollspecialisation där kvinnan fokuserade på familjearbetet medan mannen hade som ansvar att förtjäna pengar och försörja familjen. Uppståndelsen av den demokratiska familjesynen betyder att rollerna inte kan tilldelas enbart könsmässigt, utan ska diskuteras fram och ansvaret delas. Mammor är nu uppmuntrade att delta i världen av betalt arbete och pappor är uppmuntrade att delta mera i familjearbetet. Den nya jämlikheten mellan könen är i teorin mycket accepterad, men att i praktiken leva enligt den är svårt. Många studier har demonstrerat hur krävande det är att sköta två fulltids arbeten (föräldraskapet och avlönat arbete) och resulterar i hög stressnivå och kan resultera i degraderat föräldraskap och degraderade relationer (de Vaus, 2009, 118).

Familjens arbetsfördelning är traditionell när mannen gör mera lönearbete än kvinnan och kvinnan gör mera hemarbete än mannen. När rollerna i familjen är ombytta, kvinnan gör

mera lönearbete och mannen mera hemarbete, talar man om en omvänd arbetsfördelning. När ena parten gör mera lönearbete och hemarbetet talar man om dubbelbörda. Arbetsfördelningen grundar sig på delade roller när båda parter gör lika mycket lönearbete och hemarbete. (Malinen & Sevón, 2009, 186). Paletti-undersökningen visade att den vanligaste fördelningen när det gällde att kombinera familj och arbete var kvinnans dubbelbörda (över 36 % av familjerna). Den andra vanligaste fördelningen var den traditionella (26,8 %). Den tredje vanligaste fördelningen var mannens dubbelbörda (22 %). Sällan använda arbetsfördelningar var delade roller (8,5 %) och omvänd arbetsfördelning (6,1 %). Även om man idag mycket diskuterar den jämlika arbetsfördelningen, verkar det vara ett sällsynt begrepp i småbarnsfamiljer. (Malinen & Sevón, 2009, 186). Undersökningen visade att småbarnsföräldrar dagligen har mellan en till tre timmar fritid till sitt förfogande, efter att allt ansvar och uppgifter blivit gjorda. (Malinen & Sevón, 2009, 187).

Tabell 1. Paletti-undersökningens arbetsfördelningsstrategier.

Arbetsfördelning	Hemarbete	Lönearbete	Procentandel
Traditionell	Kvinna > man	Kvinna < man	26,8 %
Omvänd	Kvinna < man	Kvinna > man	6,1 %
Kvinnans dubbelbörda	Kvinna > man	Kvinna > man	36,6 %
Mannens dubbelbörda	Kvinna < man	Kvinna < man	22,0 %
Delade roller	Kvinna = man	Kvinna = man	8,5 %

I undersökningen gjord av van Hooff (2010, 19) undersöktes heterosexuella pars förklaringar och berättiganden till hushållsarbetsfördelning enligt de traditionella könsrollerna. Resultaten av undersökningen visade att paren strävar till jämlikhet, men jämlikheten kunde endast uppnås i ett av de tolv fallen. I de andra fallen var det kvinnorna som skötte hushållsarbetet (eller så hade de anställt en städare för att undvika arbetet i fråga). Både männens och kvinnornas vanligaste förklaringar till ojämnt fördelade arbetsuppgifter var att kvinnorna hade högre standard och var bättre på att sköta hushållssysslorna än männen, och att fördelningen var mera praktisk beroende på arbetstiderna för paret. Paren i undersökningen stödde och strävade till jämlikhet i förhållandet, men kunde inte leva upp till det.

Huvudansvaret för hushållsarbetet verkar ligga på den föräldern som är hemma med barnet på föräldra- eller vårdledigt. När föräldra- eller vårdledigheten tar slut och den hemmavarande föräldern går tillbaka till arbetslivet, förändras inte nödvändigtvis arbetsfördelningen som byggts upp under ledigheten. Perioden av ledighet är tillräckligt lång för att göra arbetsfördelningen till en rutin som stannar kvar oberoende av den förändrade situationen. Vanligtvis är det mamman som efter ledigheten fortsätter ta ansvar för en större del av hushållsarbetet. (Lammi-Taskula, 2007, 85). När det gäller olika hushållsarbetsformer, var mammorna och papporna överens i följande saker: mammorna hade ansvar om bykning, matlagning under vardagen, barnens klädinköp. Att leka med barnen delades upp jämnt mellan föräldrarna samt daghemsförandet (Lammi-Taskula, Karvonen & Ahlström, 2009, 54).

Sayers (2005, 297) analys om trender och könsskillnader i tidsanvändningen mellan åren 1965, 1975 och 1998 visade att kvinnor fortsätter göra mera hushållsarbete än män, men männens tidsanvändning inom kärnuppgifter såsom matlagning, städning och daglig barnskötsel har märkbart ökat från 1965 till 1998. Det ser ut som en gradvis förändring till symmetri i kvinnors och mäns tid och en märkbar förändring i förhållandet mellan obetalt arbete och kön. Kvinnornas obetalda arbetstid minskade först (mellan 1965 och 1975) medan männens tid hölls på samma nivå. År 1998 hade kvinnornas obetalda arbetstid minskat med bara 20 minuter, medan männens hade ökat med en timme/dag. Det är tänkbart att männens obetalda arbetstid ökade under 1970-talet till viss del p.g.a. de revolutionära förändringarna i kvinnornas liv, som t.ex. när kvinnorna började ta del av lönearbetet.

4.2 Hushållsarbete och lönearbete

Bäck-Wiklund och Bergstens undersökning påvisar att det i familjerna förekom en delning i två ansvarsområden, det ekonomiska ansvaret och omsorgsansvaret. Samtidigt fanns det en delning i två arbetsområden, dvs. lönearbete och omsorgsarbete. Samtliga män och kvinnor i studien upplevde sig som lönearbetande. Kvinnorna som var föräldralediga hade ersättning från föräldraförsäkringen. Således bidrog både kvinnorna och männen till familjens ekonomi. Trots detta upplevde männen huvudansvaret för familjens ekonomiska överlevnad medan kvinnorna sade sig uppleva huvudansvaret för hemarbetet och omsorgen om barnen. Intervjumaterialet påvisar att kvinnorna tar huvudansvar för den direkta omsorgen om människorna (tvätt, matlagning, omvårdnad) dvs. de traditionella kvinnoyrkena. Männen tar huvudansvar för det arbetet som har att göra med familjens

bostad och ägodelar (reparationer, transportmedel, trädgård) dvs. de traditionella manliga sysslorna. (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997, 99-100). Paletti-undersökningen visade att papporna spenderade mera tid med lönearbetet, medan mamman spenderade mera tid i hemrelaterade ärenden. Men ändå syntes inga större skillnader i helhetsarbetstiden (lönearbete, hushållsarbete och barnskötsel) för någotdera kön. Männens högre lönearbetstid och kvinnornas högre hushållsarbetstid och barnskötseltid jämnade ut den sammanlagda arbetstiden för bägge kön. (Malinen & Rönkä, 2009, 183). Tidsfördelningens könsbundenhet var mindre under veckosluten än under veckan. I familjer där båda föräldrarna lönearbetade var både kvinnornas och männens tidsfördelning för olika områden densamma under veckoslutet. (Malinen & Sevón, 2009, 184). Föräldrarnas tidsanvändning var likriktad när det gällde barnskötsel och fritid under veckoslutet, desto mera kvinnan använde till barnskötsel eller fritid, desto mera använde mannen. (Malinen & Sevón, 2009, 185).

Thomas och Hildingsson undersöker om arbetsfördelningen i hemmet varierar beroende på mammans föräldraledighetsstatus, utbildning och barnantal. Undersökningen visar att arbetsfördelningen är relativt jämn endast om kvinnan har återvänt till jobbet på heltid. Thomas och Hildingsson har enligt tidigare forskning observerat att även om kvinnorna är ansvariga för en stor del av familjens inkomst, har de fortfarande primärt ansvar för det obetalda (hushålls)arbetet. (Thomas & Hildingsson, 2009, 139). Kvinnor sköter fortfarande majoriteten av hushållsarbetet oberoende av deras föräldraledighetsstatus. De har en tendens att göra mindre av hushållsarbetet efter att de återvänt till lönearbetet, men männen gör inte mera än en tredjedel av uppgifterna om inte kvinnan arbetar heltid. När svenska kvinnorna går tillbaka till arbetslivet på heltid, delar männen jämlikt på barnskötseln. Enda skillnaden när det gäller barnskötseln är att kvinnorna oftare badar babyn, medan männen leker med babyn. Samtidigt brukar männen också öka på mängden hushållsarbete, dessa svenska par delar ganska jämlikt på matlagningen och matinköpen. Städning och bykning hör till områden som kvinnan fortfarande är huvudansvariga för, även om de förvärvsarbetar på heltid. (Thomas & Hildingsson, 2009, 147).

Lammi-Taskulas undersökning visar att tre av fyra mammor ansåg sig vara ensam ansvarig för hushållsarbetet. (Lammi-Taskula, 2007, 86). Jämlikt hushållsarbete verkar vara mer vanligt i familjer där pappan har tagit en längre föräldraledighet. Majoriteten av föräldrarna i familjer där pappan hade haft minst en månads föräldraledighet sade både mamman och pappan att de delade jämlikt på ansvaret av barnskötseln. Papporna i dessa familjer sade sig oftare dela ansvaret av barnets dagliga behov, som t.ex. påklädning, mata barnet och

blöjbyten. Också mammorna rapporterade i dessa fall ett större deltagande av papporna när det gällde att mata och bada barnet. (Lammi-Taskula, 2007, 88). Undersökningen visade också att de pappor som delat på föräldraledigheten tillsammans med mamman tog större ansvar när det gällde att handla mat, tillreda mat och tvätta kläder. (Lammi-Taskula, 2007, 89). Delandet av föräldraledigheten har en tydlig inverkan på arbetsfördelningen i hemmet: om pappan hade tagit åtminstone en månads föräldraledighet var hans andel av hushållsarbetet större än hos medeltalet. Både mamman och pappan var av den åsikten. (Lammi-Taskula, 2007, 93). I Paaajanens undersökning förde papporna fram en önskan om att få vara hemma mera på tumanhand med barnet under t.ex. pappaledigheten och på det viset själv få se hur jobbigt det är att sköta ett litet barn och vilka sysslor som behöver göras under dagen och veckan. De förde också fram en önskan om upplysning om hur viktigt det är för barnet att få vara hemma med pappa, det skulle kanske motivera papporna mera att stanna hemma. (Paaajanen, 2006, 81). När det gällde arbetsfördelningen i hemmet sa de flesta av papporna att de försökte göra lika stor andel som partnern. Men arbetsfördelningen hade för många förändrats så att mamman, som var mammaledig hemma, ofta gjorde mera hushållsarbete än pappan. Men situationen hade i många fall också förändrats så att pappan gjorde mycket mera hushållsarbete eftersom det i.o.m. barnets födsel helt enkelt fanns mycket mera arbete att utföra. (Paaajanen, 2006, 76-77). Arbetsfördelningen hade ofta kommit till beroende på vilkendera partner som var hemma mera, eller hemma under den tidpunkt som saken ifråga skulle skötas. Men arbetsuppgifterna fördelades också enligt preferens, dvs. vilken uppgift någondera part tyckte var trevligare att utföra. En annan fördelning kunde vara att vardera part hade egna revir som skulle skötas, t.ex. olika rum eller områden att ta hand om eller olika uppgifter de tilldelats. (Paaajanen, 2006, 78).

Enligt Pääkkönen (2010, 65) är den sammanlagda arbetsfördelningen (lönearbete och hushållsarbete) relativt samma för män och kvinnor som arbetar heltid, mannen gjorde 54% av lönearbetet och 40% av hushållsarbetet. Par som levde enligt den traditionella arbetsfördelningsmodellen (mannen arbetar, kvinnan sköter hushållet) var 15%. I barnfamiljer där båda föräldrarna arbetade gjorde mannen ungefär en tredjedel av hushållsarbetet.

4.3 Tillfredsställelse till arbetsfördelningen

I Mollers m.fl.(2007, 57) undersökning av sambandet mellan parförhållandets kvalitet och hushållets arbetsmängd efter övergången till föräldraskapet visar resultaten att kvinnorna

starkt associerade hushållets arbetsmängd med parförhållandets kvalitet, dvs. om kvinnorna var missnöjda med arbetsfördelningen i hushållet speglades detta missnöje till parförhållandet. Männerna rapporterade samma mängd hushållsarbete som kvinnorna, men arbetsfördelningen berörde dem inte lika mycket. Thomas & Hildingssons undersökning visade däremot att även om kvinnorna utförde mera av hushållssysslorna, var de flesta kvinnorna i undersökningen nöjda med sin partners delaktighet ett år efter födseln(82%). Av de kvinnor som arbetar heltid var 92% nöjda med sin partners delaktighet i sysslorna. (Thomas & Hildingsson, 2009, 148). Av de kvinnor vilkas partners deltar minst i hushållssysslorna var ändå 78% nöjda med männens delaktighet. Thomas & Hildingsson (2009, 149) fann att dessa resultat stämde överens med tidigare forskning som visat att svenska kvinnor (och män) anser att hushållsfördelningen är rättvis även om kvinnorna sköter största delen av sysslorna. Faktumet att bykning och städning fortfarande hör till kvinnornas huvudansvar, även efter årtionden av föräldraledigheter och könsjämlikhetspolicyn, stöder uppfattningen om inneslutna könsideologier som är resistenta mot förändring (Thomas & Hildingsson, 2009, 150).

Den könsspecifika arbetsdelningen i familjen kolliderar med moderna jämställdhetsideal, vilket skapar obeslutsamhet bland både män och kvinnor. Männerna upplever en större press på att bidra till omsorgsarbetet inom familjen, samtidigt som de har ansvar för familjens ekonomi. (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997, 132). Arbetsfördelningen i hemmet blir mest rationell och tidsbesparande när var och en gör det man är bäst på, män och kvinnor påpekar att familjelivet är en ”apparat” som kräver specialisering, effektivitet och rationell tidsplanering. (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997, 133). Den könsspecifika uppdelningen kan kanske inte kallas traditionalism, delningen kan istället bero på att kvinnligt och manligt ansvar och deras kunskap som blivit inlärd genom generationerna, har blivit det mest rationella och effektiva sättet att fungera på i vardagslivet. Det är effektivt och tidssparande och skillnaden mellan manliga och kvinnliga löner gör att det är mest ekonomiskt lönsamt för familjen att mannen förvärvsarbetar medan kvinnan sköter hemmet. Ett ekonomiskt och tidsbesparande, effektivt och rationellt synsätt på familjelivet har blivit viktigare än jämställdhetens ideal där arbetsfördelningen i hemmet är lika. Denna fördelning som ser ytterst traditionell ut, kan i själva verket sägas vara modern. (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997, 134).

5 Att kombinera familjeliv och arbete

Här diskuteras lönearbete och familjeliv– samt samhällets stöd när det gäller familjelivet, hur man kombinerar de olika delarna till en fungerande vardag där ingetdera blir försummat.

5.1 Familjepolitiken i Finland

Arbete och familj är viktiga delfaktorer för välmående i en människas liv. Lönearbete betyder förutom en inkomst även meningsfull verksamhet, självförverkligande och sociala relationer. En känsla av balans är viktig för välmåendet: att tiden och krafterna räcker till livets olika delområden. (Lammi-Taskula, Karvonen & Ahlström, 2009, 38). Att kombinera arbete och familj är en stor utmaning i barnfamiljernas vardag: räcker tiden och krafterna till både lönearbete och det oavlönade familje- och hushållsarbetet; räcker inkomsterna till att försörja familjen; försvagar eller förstärker föräldraskapets ställning på arbetsmarknaden. (Lammi-Taskula, Karvonen & Ahlström, 2009, 38). Problem med att kombinera arbete och familj kan vara en riskfaktor för välmåendet (Lammi-Taskula, Karvonen & Ahlström, 2009, 38). Erfarenheten av kraven från familjen och anställningen är inte enhetliga. Många faktorer inverkar på erfarenheten. Arbetsplatsen, strukturen av närfamiljen (partner, barnantal, barnens ålder), tillgängligheten av stöd från släkt och vänner, tillgängligheten av dagvård och många andra faktorer inverkar på nivån av spänning mellan arbetet och familjen och kapaciteten att hantera dessa spänningar (de Vaus, 2009, 118). Arbetet fungerar som en bra motvikt mot ståhejet i familjen speciellt för mammorna i småbarnsfamiljer, och det stöder också parförhållandet. Situationen i hemmet stör inte märkbart koncentrationen på arbetet. Ändå känner två av fem föräldrar att de försummar ärenden i hemmet p.g.a. arbetet. I familjer med barn under skolåldern känner mammorna oftare än papporna att de försummar ärenden i hemmet: av mammorna känner nästan hälften att de försummar ärenden i hemmet p.g.a. arbetet, medan siffran hos papporna är en tredjedel. (Lammi-Taskula, Karvonen & Ahlström, 2009, 42). Arbetet har förändrat familjens vardag betydligt under de senaste decennierna. Skillnaden mellan arbetet och familj har blivit vag; arbetet har förändrats till ett informationsarbete var modern teknologi har gjort det möjligt att arbeta oberoende av tidpunkt och plats. Arbetet är således inte längre begränsat till arbetsplatsen, utan flera tar arbetet hem. Dessutom har globaliseringen betytt att samhället är öppet 24 timmar i dygnet, nattarbete och

skiftesarbetet gör det svårare att kombinera familjelivet och arbetet. (Kinnunen, Malinen & Laitinen, 2009, 126-127).

Öun (2012, 181-182) undersöker kvinnors och mäns erfarenheter av konflikter mellan arbete och familj i de nordiska länderna. Undersökningen visade att Finland hade mindre konflikter mellan arbete och familj än de andra länderna. Resultaten visade också att en ojämlig fördelning av hushållssysslorna ökar risken av konflikter mellan arbetet och familjen, och om mannen utför mera av hushållsarbetet minskar risken för konflikter. Könshjämsliddhet i hushållet innebär lägre nivåer av konfliktkänslor för paret när det gäller att kombinera arbete och familj. Analysen visade också att kvinnor, jämfört med män, löper högre risk för att uppleva konflikt mellan arbete och familj. (Öun, 2012, 181-182).

Barnskötsel, familjeledigheter och andra faktorer som inverkar på hur man kombinerar arbete och familj, sköts på olika sätt i olika länder beroende på deras historia och kulturella utveckling. Staten, arbetsmarknaden och familjen utgör oftast de som skapar dessa lösningar. Hur staten organiserar sin välfärdsservice beror på vilken välfärdsregim som gäller i landet i fråga. Länderna skiljer sig mycket i om stödformerna är riktade till individer, eller riktade till familjer. De länder som mest stöder familjer är Nordiska länderna, de som stöder minst är Italien och Spanien. (Kivimäki & Otonkorpi-Lehtoranta, 2003, 19-20).

Nederländerna är ett exempel på en regim som starkt betonar mannen som försörjare. Två tredjedelar av kvinnorna arbetar deltid och kvinnornas ökade aktivitet på arbetsmarknaden har inte ökat på barnavårdsservicen. Hur man kombinerar familjeliv och arbetsliv har varit ett ärende som arbetstagaren och arbetsgivaren fått fundera ut. (Kivimäki & Otonkorpi-Lehtoranta, 2003, 19-20). I Italien har familjen hand om individernas välmående. Med familj menar man inte bara kärnfamiljen, utan också mor-/farföräldrar, barnbarn och andra släktingar. Staten bebländar sig mycket lite i hur familjen sköter sina inre angelägenheter. I Italien har både kvinnor och män rätt till föräldraledighet, men dessa utnyttjas i princip endast av dem i trygga arbetsförhållanden. Storbritannien utövar en liknande politik som Italien. Hur man kombinerar familj och arbete är privata angelägenheter. Man har den senaste tiden uppmuntrat arbetsgivarna att använda familjevänliga system på arbetsplatsen, men det ekonomiska stödet för detta har uteblivit. (Kivimäki & Otonkorpi-Lehtoranta, 2003, 19-20).

Greve har undersökt skillnaderna i de nordiska ländernas familjepolitik och kommit fram till att Danmark och Finland är generösa med stödet till familjer, Norge är den minst familjevänliga modellen och Sverige ger mindre direkt stöd till familjer än de andra länderna. Finland och Danmark är könsneutrala, familjevänliga och högsolidariska välfärdsstater medan Sverige och Norge är mera pengabaserade välfärdsstater. (Greve, 2000, 90).

5.2 Samhällets stöd för familjer

Den finska socialpolitiken omformades först på 1970-talet att stöda familjer där båda föräldrarna arbetade. Dagvårdslagen trädde i kraft 1973. Före det låg ansvaret för dagvård på föräldrarna. (Kivimäki & Otonkorpi-Lehtoranta, 2003, 25). Den bästa lösningen för att förena familjelivet och arbetslivet har visat sig vara rätten till dagvård och möjligheter till deltidarbete och flexibla arbetstider. (Kontula, 2004, 105). En kompromiss som kan tillfredsställa både familjens och kvinnans behov är att arbeta deltid. (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997, 130). För arbetande mammor och pappor är möjligheten till familjeledigt (moderskaps-, faderskaps- och föräldraledigt samt vårdledigt) av stor betydelse när det gäller att kombinera familjeliv och arbetsliv. Nästan alla finländska mödrar tar hand om sitt barn en viss tid hemma innan de går tillbaka till arbetslivet. Enligt en enkät från år 1998 sköttes över 97 % av barn under ett hemma, av 1-2 åringar sköttes 60 % hemma och av 3-4 åringar sköttes 34 % hemma. I Finland utnyttjar nästan alla sin moderskaps- och familjeledighet och att utnyttja vårdledigheten efter det är också mycket vanligt medan barnen är under tre år. Efter det går majoriteten av mammorna tillbaka till arbetslivet. I slutet av 1990-talet var under hälften av under 3-åringarnas mammor i arbetslivet, av 3-6 åringarnas mammor arbetade hälften och av mammorna till barn i skolåldern arbetade cirka 70 %. Papporna utnyttjar vanligtvis sin faderskapsledighet, men mycket få pappor blir hemma efter det för att ta hand om barnet. (Kontula, 2004, 107). Den höga populariteten av faderskapsledigheten påvisar att det har blivit ett vanligt koncept att ta en tid ledigt från arbetet efter att barnet fötts. Faderskapsledigheten utnyttjas av alla pappor, oberoende av bransch. När det gäller föräldraledigheten visade undersökningen att höginkomsttagande kvinnor oftare än medeltalet rapporterade en delad föräldraledighet med sin partner, medan höginkomstpappor mer sällan än låginkomstpappor utnyttjade föräldraledigheten. (Lammi-Taskula, 2007, 97).

Ervasts (enligt Kontula) undersökning rapporterar att ungefär två tredjedelar ansåg önskvärt att även männen oftare stannade hemma för att sköta barnen. Många ansåg också

att familjen begränsade kvinnans frihet mera än männens och att kvinnorna ofta måste offra mera för familjen än männen. Deltagarna ombads ta ställning till om de nuvarande stödformerna för familjer (dagvård, föräldraledigheter m.m.) tillräckliga för att garantera kvinnorna likadana möjligheter i arbetslivet som männen. 49 % av männen och 38 % av kvinnorna ansåg att stödformerna för familjen är tillräckliga i detta avseende. (Kontula, 2004, 109). Mest nöjda av kvinnorna angående familjestödets jämlikhet var äldre kvinnor på landsbygden, som varit gifta länge och hade åtminstone ett barn som flyttat hemifrån. De som såg mycket förändringsvärt i familjestödet var unga, välutbildade, i nytt förhållande och barnlösa kvinnor. Bland männen fanns det inte så stora skillnader i åsikterna mellan de olika åldersgrupperna. Mera och bättre möjligheter till deltidsarbete för småbarnsfamiljer stödde 75 % av männen och 87 % av kvinnorna. Människornas önsknings skiljde sig därför från arbetsmarknadspolitiken som utövas i Finland, där deltidsarbete vanligtvis är oönskat. För småbarnsföräldrar upplevs det som passande. (Kontula, 2004, 111). Kontula rapporterar att Ervastis (2000) undersökning visar att 70% av båda könen anser att endera förälder borde kunna sköta barn under skolåldern hemma. Ungefär varannan svarare ansåg att man borde sträva till detta även om man måste minska på familjens levnadsstandard. (Kontula, 2004, 108).

Perhe-elämän paletti undersökningen visade att oberoende av utmaningarna av att kombinera familj och arbete, kände största delen av föräldrarna att de lyckades bra med uppgiften. Endast 5% ansåg att de inte klarade av att kombinera familjeliv och arbetet på ett lyckat sätt. (Kinnunen, Malinen & Laitinen, 2009, 128-129). Orsakerna till misslyckande var en känsla av trötthet på arbetet, svårighet att kombinera arbetstider och dagvårdstider och i hemmet gjorda uppoffringar p.g.a. arbetet. (Kinnunen, Malinen & Laitinen, 2009, 129).

5.3 Kvinnans plats – hemma eller på arbetet

De konkurrerande kvinnoidealerna – de traditionella moders-, husmors- och hustruidealerna och de moderna yrkeskvinno- och jämställdhetsidealerna skapar motstridiga känslor hos kvinnorna. (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997, 141). Kvinnorna deltar i hög grad på arbetsmarknaden, de arbetar för det mesta heltid och har en hög utbildningsnivå. Sedan 1960-talet har statliga välfärdsinstitutioner utvecklats för att stödja samordningen av lönearbete och familjeliv. Rätten till ledighet för pappor infördes först på 1970-talet, och under det senaste decenniet har pappans deltagande i vården stått i fokus när det gäller utvecklingen av ledighetspolicyn. Föräldraledigheten har emellertid mest utnyttjats av

mammorna, fördelningen av barnavård och hushållsarbete i familjerna har förblivit ojämn och kvinnornas ställning på arbetsmarknaden är inte jämställd med männens. (Lammi-Taskula, 2007, 7).

Vanligen är det kvinnan i den nya familjen som på grund av ekonomin, arbetet eller den egna viljan är hemma med barnet under föräldraledigheten. Är både kvinna och man nöjda med det valet och beslutet är det inget problem. Men i många fall är det inte något som paret gemensamt bestämt och är nöjda med och det skapar konflikter. Om kvinnan är den som tar ut merparten av föräldraledigheten kommer hon med stor sannolikhet att, även efter det hon återgått till sitt arbete, få behålla huvudansvaret för barnets vardag och för hemmet. Kvinnan blir dubbelarbetande, vilket för många kvinnor blir en stor och tung börda att bära. (Hedenbro & Lidén, 2003, 113-114).

Giftermål och barn har minskat på kvinnornas arbetsgrad i alla europeiska länder, förutom de nordiska (Kontula, 2004, 105). I Finland är största delen av barnfamiljernas föräldrar – papporna 94 % och mammorna 81% - en del av arbetskraften. (Lammi-Taskula, Karvonen & Ahlström, 2009, 40). I Sverige arbetar 80 % av under 10-åringars mammor (40 % av dem deltid), men i Tyskland och Italien arbetar endast 40 %. I Tyskland erbjuds endast några timmars dagvård om dagen, därför har kvinnorna svårt att arbeta på heltid. Endast de högt utbildade brukar vanligtvis arbeta. (Kontula, 2004, 105) I en Europeisk värdeundersökning svarade cirka hälften av befolkningen i de nordiska länderna att de var av åsikten att arbetande mammor kan skapa ett lika varmt och tryggt förhållande till sina barn som en mamma som är hemma med barnen hela dagarna. I England, Italien, Polen och Portugal var endast en femtedel av denna åsikt. I Finland och Sverige var 40 % av den åsikten att barn under skolåldern lider av att mamman arbetar. (Kontula, 2004, 106).

Finländarnas attityder avviker från de andra nordiska ländernas när de blev tillbedda att ta ställning till om det är lika belönande att vara hemmamamma som att förvärvsarbeta. Fyra av fem finländare var av denna åsikt, men av samma åsikt var bara hälften av befolkningen i resten av de nordiska länderna. I Europa var uppskattningen för hemma-arbete som högst i Finland, 20 % mera än resten av européerna. Familjevärderingarna verkade vara mycket starkare i Finland än i resten av Norden. (Kontula, 2004, 107.)

Kompromisser när det gäller tidpunkten för att skaffa barn har varit vanligare bland mammorna än papporna. Eftersom det är kvinnan som är gravid och vanligtvis är längre hemma med barnet efter födseln, måste de fundera på den rätta tidpunkten att skaffa barn i

relation till sin situation på arbetsmarknaden. Som en kompromiss mellan familjeliv och arbetsliv är deltidarbete mer typiskt för mammor än pappor. Men både mammor och pappor har minskat på arbetsuppgifterna och eller vägrat ta emot nya, mer krävande uppgifter p.g.a. familjelivet. (Lammi-Taskula, 2007, 139).

Kvinnornas heltidsarbete och uppnådda familjepolitiska förmåner har betytt att de traditionella könsrollerna har stannat kvar när det gäller att kombinera familj och arbete. Kvinnorna har anpassat sitt arbete efter familjen, medan männens uppförande på arbetsmarknaden inte har förändrats oberoende av de familjepolitiska alternativen som finns till deras förfogande. Den senaste tiden har också kvinnornas liv blivit mer arbetscentrerat. Man har undrat om kvinnornas och männens arbetscentrering har lett till en alltför kraftig förbindelse till lönearbete, vilket skapar en tidsbrist för det viktiga hemarbetet och det samhällsliga livet. (Kivimäki & Otonkorpi-Lehtoranta, 2003, 25).

Männen motiverade arbetsfördelningen enligt traditionella linjer med att de befriar kvinnorna från lönearbetet, och kvinnorna säger sig vilja arbeta halvtid för att ha tid för barnen. Familjeekonomiska motiv kan också ligga bakom kvinnornas val att stanna hemma, kvinnolönerna är låga och barnomsorgsavgifterna är höga vilket kan resultera i att det inte är familjeekonomiskt lönsamt för kvinnan att förvärvsarbeta. (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997, 129). Kvinnorna kan ha svårt att överlämna kontrollen till männen eftersom de tvivlar på mannens kompetens att ta hand om hem och barn. En annan orsak till att kvinnorna väljer familjen framför lönearbete är helt enkelt att de anser att familjearbetet är viktigare i livet än lönearbetet. Ingen av kvinnorna i undersökningen kunde på allvar tänka sig ombytta roller med mannen, åtminstone inte medan barnen är små, inte ens de kvinnorna som hade en högre lön än männen. (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997, 131).

5.4 Pappans roll

Vårt samhälle har utarbetat möjligheter och lagstiftat för pappor att vara hemma med barnet under dess första tid i livet och jämställdhetsidéen förväntar sig att männen ska och kommer att använda sig av denna möjlighet. Detta bidrar till den normförskjutning som skett, i vilken man förväntar sig att föräldrarna ska dela på ansvaret för barnet. (Hedenbro & Lidén, 2003, 116-117). I undersökningen fanns få män som hade erfarenhet av föräldraledighet där de själva tagit ansvar för den direkta omsorgen om hem och barn medan kvinnan lönearbetat. Männen svarade oftast att de angående föräldraledighetens

fördelning inte hade reflekterat över att utnyttja mera än de tio dagar de tagit när barnet fötts. Orsakerna till detta var familjeekonomin, kvinnans lön var oftast lägre än mannens och ekonomiskt skulle de inte klara av att mannen tog ut en större del av föräldraledigheten. Kvinnorna svarade angående fördelningen av föräldraledigheten att de både önskade att mannen skulle använda en större del av föräldraledigheten för att det vore nyttigt för dem och bra ut jämställdhetssynpunkt, men de uttryckte också tvivel inför mannens kompetens till familjearbetet. (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997, 127-128).

Männen, jämfört med kvinnorna, motiverar inte lönearbetet eller säger sig ha ont samvete när de går till jobbet, tvärtom var flera av den åsikten att det var skönt att komma hemifrån. (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997, 143). Som arbetstagare har man inte möjlighet att spendera så mycket tid som önskat med sina barn. Familjelivet kan skjutas upp p.g.a. lönearbetet och lönearbetet kan anpassas för att skapa tillräckligt med tid för familjelivet. Att kompromissa är att finna en medelväg mellan två konfliktiga mål, att omändra situationen så att en balans uppnås. (Lammi-Taskula, 2007, 138). Både mammor och pappor i undersökningen har anpassat arbetet efter familjelivet istället för att skjuta upp familjetillökningen p.g.a. arbetet. Hälften av mammorna och papporna har gjort kompromisser i arbetet för att bättre kunna kombinera det med familjelivet. De pappor som varit föräldralediga rapporterar flera kompromisser i lönearbetet p.g.a. familjerelaterade orsaker. Också de pappor som endast utnyttjat sin faderskapsledighet har modifierat sina arbetstider och arbetsuppgifter för att ha mera tid och energi för familjelivet. (Lammi-Taskula, 2007, 138-139).

6 Den gemensamma tiden i familjen

Bäck-Wiklunds & Bergstens undersökning visar att männen känner stress till att tiden inte räcker till eller kan fördelas rättvist utifrån de krav som familj, yrkesliv och fritid ställer. Männen upplever också stress och känsla av ofrihet när de inte får tid till egna fritidsaktiviteter, något som kvinnorna aldrig nämner i intervjuerna. (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997, 143).

För familjerna i Paletti-undersökningen är veckoslutet den tiden då man vilar från lönearbetet, men sköter istället hushållssysslor. På veckoslutet använde föräldrarna mindre tid till lönearbete och de hade dessutom mera fritid. Men under veckoslutet använde kvinnorna och männen mera tid till hushållsarbete och barnskötsel än under veckan. (Malinen & Sevón, 2009, 192).

Ungefär en tredjedel av småbarnsfamiljernas föräldrar känner att de p.g.a. arbetet ofta eller jämt spenderar mindre tid än önskat med sina barn. Också med partnern känner de en brist av gemensam tid speciellt under småbarnstiden, män oftare än kvinnor. Mammorna har p.g.a. arbetet och familjelivet mindre tid för vänner än papporna speciellt under småbarnstiden, då nästan hälften av mammorna lider av tidsbrist för att umgås med vänner. (Lammi-Taskula, Karvonen & Ahlström, 2009, 43). Småbarnsmammor upplever ofta tidsbrist med barnen, medan männen upplever tidsbrist med sin partner (Lammi-Taskula, 2009, 38). Man trodde tack vare teknologins framsteg att arbetstagarna skulle arbeta mindre och ha mera tid. Men undersökningar visar att människorna arbetar mera än tidigare och dessutom tar arbetet mera av deras krafter än tidigare. (Jallinoja, 2000, 128). Långa arbetsdagar minskar ofta barnfamiljernas gemensamma tid. Övertid har varit lika vanliga bland småbarnsföräldrar som hos andra, hos papporna ännu vanligare. Långa arbetsdagar är ofta en följd av familjens ökade pengabehov. Mammor till barn under tre år förkortar sin regelbundna arbetstid med fem timmar och papporna med en timme, jämfört med föräldrar som har barn i tonåren. (Kontula, 2004, 107 Paletti-undersökningen visade att både kvinnor och män upplevde speciellt problem angående tidsanvändningen när det gällde att kombinera familjeliv och lönearbete. (Kinnunen, Malinen & Laitinen, 2009, 138). Enligt föräldrarna fanns det för lite tid och speciellt på kvällarna efter lönearbetet var tiden knapp för att kunna umgås med familjen. (Kinnunen, Malinen & Laitinen, 2009, 139). En femtedel av föräldrarna berättar att arbetsärenden har varit i tankarna medan de umgåtts med barnen och en likadan andel säger att de tack vare arbetet varit på gott humör med barnen. 16 % känner att lönearbetet har krävt energi, som inte finns kvar för att göra saker tillsammans med barnet. (Kinnunen, Malinen & Laitinen, 2009, 141). Allmänt kändes det som om barnen inte led av föräldrarnas arbete. Oberoende av tidsbristen, försökte föräldrarna sköta barnen bra och man drog ner på allt utom barnens behov. Arbetstiden – passlig längd och tidsplanering – och hemmets jämlika fördelning är i nyckelposition när det gäller att kombinera lönearbetet och familjelivet. (Kinnunen, Malinen & Laitinen, 2009, 147).

Av familjens umgänge önskas kvalitetsfylld, utvecklande och insatt växelverkan men också vanligt, återkommande och tryggt umgänge. Intensiteten på växelverkan är alltså inte alltid densamma. Direkt växelverkan (diskussion) och indirekt växelverkan (båda finns i samma utrymme men ingen aktiv växelverkan förekommer), intensiteten på dessa varierar märkbart. I direkt växelverkan är själva växelverkan mittpunkten, medan kommunikationen i den indirekta växelverkan blir i bakgrunden medan uppmärksamheten

riktas på något annat. Livet med alla ansvarsuppgifter erbjuder många möjligheter till indirekt växelverkan där samvaron inte kräver individens fulla uppmärksamhet. Undersökningen visade att tidsanvändningen för växelverkan inom familjen såg likadan ut under vardagen och veckoslutet: till indirekt och direkt växelverkan med barnen användes lika mycket tid. (Malinen & Sevón, 2009, 193). Kvinnorna rapporterade att de i vardagen spenderade mera tid än männen tillsammans med barnen, vilket kan förklaras med att männen hade längre arbetsdagar och kvinnan hade längre tid hemma med barnen. Denna tidsfördelning jämnade ut sig under veckoslutet, då föräldrarna spenderade lika mycket tid tillsammans med barnen. (Malinen & Sevón, 2009, 193-194). Både kvinnorna och männen led mindre av problem i tidtabellen på söndagar än andra dagar. Problem med tidtabellen verkade vara ett fenomen som berörde båda föräldrarna samtidigt: ju mera tidtabellsproblem mamman kände under veckan, desto mera kände också pappan av dem. (Malinen & Sevón, 2009, 197). Tiden används annorlunda i vardagen och på veckoslutet. I vardagen är livet hektiskt och fyllt av lönearbete, medan veckoslutet går åt till att umgås med familjemedlemmarna. (Malinen & Sevón, 2009, 200). Resultaten visar att tiden används till samvaro med familjen, lönearbete och hemarbete, men vad undersökningen inte svarar på är om föräldrarna har tillräckligt med tid för sig själv och att ta hand om parförhållandet. (Malinen & Sevón, 2009, 200).

7 Processbeskrivning

Här beskrivs arbetsprocessen i sin helhet; hur litteraturen har sökts, hur produktutvecklingen sett ut, hur tillförlitligheten har garanterats, diskussion om de etiska aspekterna på arbetet samt hur arbetet uppfyller kraven på hållbar utveckling.

7.1 Arbetsprocess

I den inledande fasen träffades hela arbetsgruppen, handledare och studerande, för att diskutera om idéer till ämnesval. Ämnesvalet kom till som en fortsättning på tidigare arbeten i projektet Familjehuset. Inom projektet har socionomstuderanden och vårdstuderanden skrivit examensarbetet REDI-att vara förälder, där produkten blev reflektionskort som behandlar en fungerande vardag, föräldraskapet startar under graviditeten, fungerande amning i vardagen och familjens inre relationer. Kapitlet om en fungerande vardag betonar betydelsen av rutiner, närvaro och lugn inom familjen. Kapitlet

om föräldraskapet startar under graviditeten och behandlar anknytnings betydelse för ett gott föräldraskap, hur viktigt det är för bägge föräldrar att redan innan barnet är fött skapa sig en bild av barnet för att förbereda sig på att bli föräldrar. Kapitlet om en fungerande amning i vardagen betonar vikten av helamning och hur fadern kan stöda modern i amningen. Det sista kapitlet handlar om familjens inre relationer och behandlar relationerna mellan föräldrar och barn samt relationer mellan syskon och baby. (Asplund, Axén, Björklund, Fagerlund, Fri, Hagström och Jägerskiöld 2011, 3). Mattsson (2012, 2) har gjort reflektionskort som behandlar parförhållande i en småbarnsfamilj medan Mäkelä och Nylund (2012, 2) gjorde reflektionskort som tar upp föräldraskap, uppfostran och familjen. Forskningar visade att arbetsfördelningen inom familjen är något som många småbarnsfamiljer bråkar om idag (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997, 147) och många barn årligen upplever föräldrarnas skilsmässa (Kartovaara & Sauli, 2007, 5). Det fanns ett behov av att skapa reflektionskort som behandlar arbetsfördelningen inom familjen.

Arbetsprocessen började med litteratursökning. Efter genomläsning av litteraturen gjordes en sammanfattning av den väsentligaste informationen i de använda forskningarna. Efter detta gjordes en ny litteratursökning för att samla mera information om de olika problemområdena som examensarbetet fokuserat på och bidra till en så heltäckande bild som möjligt. När teoridelen var färdig, kategoriserades innehållet för att få fram de reflektiva frågorna. Efter detta gjordes en prototyp av korten och korten tillverkades.

7.2 Datainsamling

En litteraturstudie innebär att systematiskt söka, kritiskt granska och därefter sammanställa litteraturen inom ett valt ämne eller problemområde. En systematisk litteraturstudie syftar till att åstadkomma en syntes av data från tidigare genomförda empiriska studier. (Forsberg & Wengström, 2013, 30). När problemområdet har avgränsats kan man formulera sökord som sedan utgör en grund för litteratursökningen. Litteratursökningen kan ske manuellt eller genom databassökning. (Forsberg & Wengström, 2013, 74). De vetenskapliga artiklarna till arbetet har hittats från databaserna Ebsco, Cinahl, Google Scholar, Arto och sökorden och kombinationerna som använts är perhe, kotityö, työ, family, equality, transition to parenthood, work and family. Populärvetenskapliga artiklar angående dagvårdslagen och faderskapsledighet har tagits från HBL och sökorden som använts är faderskapsledighet, pappaledighet, dagvård. Bibliotekskataloger som använts är Vaski och

Vesta. I artikelinsamlingen har en årtalsavgränsning gjorts, alla artiklar som använts har varit från 2005 framåt. Dessutom har endast artiklar i fulltext beaktats.

7.3 Produktutveckling

Asplund m.fl. (2011, 6) har fastställt att kort är ett fungerande arbetsmaterial inom social- och hälsovården. Eftersom de har testat sin produkt och fått positiv feedback av målgruppen, kommer även detta arbete att resultera i reflektionskort. De reflektionskort som tidigare gjorts har beaktat olika områden av dagens familjeliv. Arbetsfördelningen och hur man kombinerar lönearbete och familjeliv var teman som saknades ur denna samling. Detta arbete svarar på att fylla det behovet.

Produkten av arbetet är reflektions- och diskussionskort som kan användas av professionella inom hälsovården och det sociala området för att få föräldrar att reflektera, diskutera och planera hur de ska dela upp arbetsfördelningen när barnet har kommit till världen samt diskutera förändringarna som kommer att ske i deras parförhållande när barnet fötts. Korten kunde användas på ett familjehus under ett rådgivningsbesök, på familjecafé eller på föräldraförberedelsekurser. Korten kunde också eventuellt lånas hem av föräldrarna och användas utan den professionellas medverkan.

Utgående från litteraturen har urskilts olika teman. Dessa teman har spjälkats upp och reflektiva frågor har uppkommit. Kategorierna och teman har åskådliggjorts i tabellen nedan.

Tabell 2. Reflektiva frågor utgående från litteraturen.

Kapitel	Tema/Kategori	Reflektiv fråga
Från par till familj – när barnet kommer in i familjen	Parförhållandet förändras	Vad är det viktigast att ni har tid för efter att barnet fötts?
		Hur inverkar barnet på parförhållandet?
	Tid för parförhållandet	Föräldrar med småbarn har ofta svårt att finna tid för varandra efter att barnet fötts. Hur tror ni att detta kommer att påverka ert förhållande?
	Tidsanvändningen	Hur kan ni skapa en så fungerande vardag som möjligt?

Traditionell eller	Hemarbete	Hur har ni fördelat hushållssysslorna så att båda är nöjda med fördelningen?
modern arbetsfördelning		Är mannen och kvinnan likvärdiga och lika kunniga i hushållsarbetet och barnskötseln. Diskutera.
		Kunde du tänka dig att byta ansvarsfördelning med din partner? Skulle du sköta arbetet lika bra?
	Förvärvsarbete	Utan att tänka ur ekonomiskt perspektiv, hur skulle ni helst fördela er tid och energi?
		Hur motiverar ni användningen av föräldraledigheten i er familj?
		Vilka av samhällets stödformer har mest underlättat för er att kombinera familjelivet och lönearbete?
		Vilka situationer försvårar samt underlättar er vardag när det gäller att kombinera familjelivet och arbetet?
Gemensam ma tiden i familjen		Vilka stunder njuter du mest av tillsammans med din familj?
		Hur kan arbetet inverka på den gemensamma tiden med familjen?
		På vilket vis skiljer sig familjens samvaro i vardagen och under veckoslutet?

7.4 Tillförlitlighet

Fördelarna med forskning baserad på skriftliga källor är att de innehåller stora mängder information, som forskare kan få tillgång till enkelt och till en låg kostnad. Dokumenten är dessutom i allmänhet en beständig datakälla som kan kontrolleras av andra. (Denscombe, 1998, 201). Nackdelar med forskning baserad på skriftliga källor är att forskaren måste göra en bedömning av källans auktoritet och det tillvägagångssätt som har använts för att kunna avgöra dokumentets trovärdighet. Dokument kan bygga mer på upphovsmannens tolkningar än på en objektiv bild av verkligheten. (Denscombe, 1998, 201). Reliabiliteten anger tillförlitligheten hos och användbarheten av ett mätinstrument och av måttenheten (Ejvegård, 2009, 77). Tillförlitligheten hos de använda källorna måste övervägas av vetenskapsmannen. Även tryckt material måste bedömas ur saklighetssynpunkt och objektivitetssynpunkt. (Ejvegård, 2009, 71). Litteraturen i arbetet är vetenskaplig och artiklarna som använts är relevanta till ämnet och från år 2005 framåt. Forskningarna som arbetet är baserat på är nationella eller från Norden för att tillföra större tillförlitlighet till

arbetet. Litteraturen som använts har granskats och anses vara relevant till ämnet. Litteratur som inte var relevant till ämnesvalet användes inte i studien.

7.5 Etik

Enligt Forskningsetiska delegationens anvisningar om god forskningspraxis ska forskningen iaktta de förfaringssätt som forskningssamfundet erkänt, dvs. hederlighet, allmän omsorgsfullhet och noggrannhet i forskningen och i dokumenteringen och presentationen av resultaten samt i bedömningen av undersökningar och undersökningsresultat. I forskningen tillämpas dataanskaffnings-, undersöknings- och bedömningsmetoder som är förenliga med kriterierna för vetenskaplig forskning och etiskt hållbara. Vid publiceringen av undersökningsresultaten tillämpas den öppenhet och den ansvarsfulla kommunikation som karakteriserar vetenskaplig verksamhet. (Forskningsetiska delegationen, u.å). Forsberg och Wengström betonar att det ur etisk synpunkt är viktigt att redovisa alla artiklar som ingår i litteraturstudien och presentera alla resultat som stöder respektive inte stöder hypotesen. Det är oetiskt att endast presentera de artiklar som stöder forskarens egen åsikt. (Forsberg & Wengström, 2013, 70). Etiken i arbetet har tillgodosetts genom att alla källor som använts finns utförligt namngivna i källförteckningen och källhänvisningarna är regelrätt skrivna. I arbetet har åskådliggjorts forskning som visat motstridiga resultat, dvs. flera sidor av samma problem och flera olika resultat har tagits upp för att få en så heltäckande syn på problemet som möjligt.

7.6 Hållbar utveckling

Det är komplicerat att ge en entydig och klar definition av vad hållbar utveckling är. Peter Kemp (2005) (enligt Björneloo) ser definitionen som i grunden etisk: den handlar både om vad nu levande enskilda människor behöver och om framtida människors behov (Björneloo, 2008, 9). Perspektivet av hållbar utveckling uppfylls i arbetet eftersom det strävar till att genom reflektion få till stånd och upprätthålla välmående inom familjen, genom att förebygga konflikter hos paret och genom det förebygga skilsmässa. Om föräldrarna genom planering och diskussion sinsemellan kan upprätthålla och uppnå en känsla av balans och ork i vardagen är förutsättningarna för en välmående familjehelhet starkare.

8 Resultat

Resultatet av examensarbetet är 14 reflektions- och diskussions kort som syftar till att skapa reflektion och diskussion med föräldrar angående olika delmoment i familjelivet. 4 av dessa reflektions- och diskussions kort behandlar hur parförhållandet förändras när barnet kommer till familjen och hur man ser till parförhållandets behov när tidsanvändningen förändras och vardagen blir mera fokuserad på barnet.

7 frågor berör arbetsfördelningen i familjen; 3 frågor handlar om arbetsfördelningen i hemmet och hushållet samt de resterande fyra behandlar lönearbetet och hur man i familjen lyckas kombinera lönearbetet och familjelivet på ett lyckat sätt.

De tre sista frågorna berör den gemensamma tiden i familjen.

9 Diskussion

Syftet med projektet är att utveckla, pröva och utvärdera resursförstärkande modeller, metoder och material som bidrar till att utveckla samarbetet mellan de olika aktörerna inom barn- och familjearbete och därmed bidra till tidig identifikation av problem, tidigt ingripande och tidigt stöd till familjer. Syftet med arbetet var att få föräldrar att reflektera och diskutera förhållandet mellan familjeliv och arbetsliv, efter att barnet fötts och tidsanvändningen och arbetsfördelningen förändrats. Reflektions- och diskussionskortens svarar på både projektets syfte och arbetets syfte.

Frågeställningarna som arbetet sökte att svara på var: hur förändras tidsanvändningen och arbetsfördelningen i parförhållandet efter att det kommit ett barn till familjen, vilka svårigheter stöter partnern på? Hur har parförhållandet förändrats när barnet fötts? Diskuterar föräldrarna arbetsfördelningen och tidsanvändningen? Är det vanligare med en traditionell arbetsfördelning eller följer man mera moderna mönster idag? Hur kombinerar man lönearbete och familjeliv i småbarnsfamiljer idag? Alla dessa frågeställningar har blivit besvarade i teoridelen av arbetet.

Småbarnsföräldrarnas fungerande parförhållande är centralt för hela familjens välmående. Par blir ofta överraskade av utmaningarna som uppkommer när familjen utökas av ett barn. Vardagen blir mer krävande och föräldrarna har mindre gemensam tid. Vardagsrutinerna blir mer fler och mer krävande, föräldrarna behöver tid och energi för barnskötsel, hushållsarbete, lönearbete och eventuella hobbyn. Dessutom måste det finnas tid att vårda

parförhållandet i vardagens stress. När barnet fötts sätter föräldrarna all tid på barnet och parförhållandet blir i skymundan. Småbarnsfasen kan vara en prövning för många par, då tiden eller möjligheten för fysisk närhet saknas.

Barnet bildar från parförhållandets synvinkel det tredje hjulet. Födelsen kan orsaka tillfälliga förändringar på parförhållandets kvalitet, beroende på hurudan förmåga föräldrarna har att anpassa sig till nya utmaningar. För en del stiger lyckan i parförhållandet, men för många par innebär detta en kris. För de par som är förberedda på utmaningarna av att vara småbarnsföräldrar kan födelsen leda till ett friskare parförhållande. Problemen i parförhållandet får sin början redan under graviditeten. En finsk undersökning visar att de par som var minst tillfreds i början av graviditeten, blev mera tillfreds efter att barnet fötts och för de par som var mest tillfreds innan barnet minskade tillfredsställelsen efter att barnet fötts. Det fenomenet kan förklaras med att de som var mindre nöjda i början såg barnet som ett gemensamt projekt, medan de som var nöjdast i början av graviditeten led av uppmärksamhetsbristen av partnern efter att barnet fötts och således minskade tillfredsställelsen till parförhållandet.

En del par anser att parförhållandet förbättras efter att barnet kommit till familjen, men föräldrarna lider av tidsbrist för att vårda parförhållandet. Barnet skapade en större samhörighetskänsla till partnern. Den första tiden i barnets liv kände pappan sig utanför i den egna familjen, eftersom mamman spenderade all tid med barnet och all ömhet riktades till barnet.

Föräldrarollerna har förändrats. Mamman är inte längre den som ensam tar hand om hushållet och familjen, hon förväntas vara del av arbetsmarknaden samtidigt. Pappan ses inte heller som den enda med ansvar för familjens ekonomi, han ska också ta hand om barnen och dela jämlikt på hushållsarbetet. Men den jämlika fördelningen i familjerna har varit svår att uppnå. Barnskötsel och hushållsarbetet belastar fortfarande mammor mera än pappor. Det vanligaste sättet att kombinera lönearbete och familjeliv är kvinnornas dubbelbörda, de ansvarar för arbetet i hemmet och lönearbetar därpå. En annan fördelning är den s.k. traditionella, kvinnan sköter hemmet och mannen lönearbetar, vilket är mycket vanligt. Det tredje vanligaste sättet är mannens dubbelbörda. Fördelningssätt som sällan förekommer är en jämlik fördelning eller en fördelning där mannen sköter hemmet och kvinnan lönearbetar.

Familjeansvaret brukar delas upp i två områden, det ekonomiska ansvaret och omsorgsansvaret. Undersökningar visar att papporna spenderar mera tid med lönearbetet, medan kvinnorna spenderar mera tid med hemrelaterade uppgifter. Men ändå är den totala arbetsfördelningen relativt jämn, dvs. bådadera kön arbetar lika mycket.

Om pappan har tagit en längre föräldraledighet kunde man se en större jämlikhet i arbetsfördelningen. Detta kan förklarar av att de varit hemma med barnet och själv fått se vilka och mängden sysslor som måste utföras under dagens lopp. Pappan sade sig försöka göra lika stor andel av hushållsarbetet, men det slutade vanligtvis med att mamman gjort det mesta under tiden som hon varit hemma med barnet. Undersökningar visar att även om arbetsfördelningen är ojämn, är båda föräldrarna nöjda med arbetsfördelningen som råder i familjen.

Hur man kombinerar arbete och familjeliv är en utmaning i barnfamiljernas vardag. Problem med att få till stånds en välplanerad och balanserad vardag, kan skapa stress och en känsla av brådska i familjen. Den finska familjepolitiken är generös med stöd till barnfamiljer. Faktorerna som underlättar för föräldrarna när det gäller att kombinera familjelivet och lönearbete är barnens rätt till dagvård, föräldraledigheterna och flexibla arbetstider.

De flesta papporna utnyttjar idag faderskapsledigheten, men ytterst få stannar hemma med barnet längre än det. För att papporna ska bli längre hemma krävs det att ledigheten speciellt öronmärks för dem, annars känner de att de tar föräldraledigheten av mammorna.

Föräldrarna till småbarn känner ofta stress till att tiden inte räcker till eller kan fördelas rättvist utifrån de krav som familj, yrkesliv och fritid ställer. För småbarnsfamiljer är vardagen hektisk och den egentliga kvalitetsfyllda samvaron infaller ofta på veckoslutet då tiden inte går åt till lönearbete. En stor del av småbarnsföräldrar känner att de p.g.a. arbetet spenderar mindre tid än önskat med sina barn och sin partner.

Ett utvecklingsbehov kunde vara att forska i stödformerna som samhället erbjuder till barnfamiljerna ur ett jämställdhetsperspektiv och könspektiv. Litteraturen som använts i detta arbete visade att även om samhället försöker skapa bättre förutsättningar för jämställdhet inom familjerna idag, är det sällan som den jämställdheten uppnås. En studie av denna typ skulle vara mycket intressant och tillföra mycket till projektet.

Källförteckning

- Asplund, N., Axén, L., Björklund, A., Fagerlund D., Fri, M. & Jägerskiöld, J. (2011). *REDI – att vara förälder. Fokus på vardag, föräldraskap, amning och relationer*. Examensarbete för socionom- och sjukskötarexamen. Yrkeshögskolan Novia, Utbildningsprogrammet för vård och det sociala området, Åbo.
- Björneloo I. (2008). *Hållbar utveckling – att undervisa utifrån helheter och sammanhang*. Stockholm: Liber.
- Brotherson S.E. (2007). From partners to parents: Couples and the transition to parenthood. *International Journal of Childbirth Education*, 22(2), 7-12.
- Bäck-Wiklund M. & Bergsten B. (1997). *Det moderna föräldraskapet*. Stockholm: Natur och Kultur.
- de Vaus D. (2009). Balancing family work and paid work: Gender-based equality in the new democratic family. *Journal of Family Studies*, 15(2), 118-121.
- Denscombe M. (1998). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Ejvegård R. (2009). *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Familjehuset. (u.å.). Projektplan 2010-2013. Opublicerat material. Yrkeshögskolan Novia: Vård och det sociala området, Åbo.
- Folkhälsan. (u.å.). Reflektivt föräldraskap. <http://www.folkhalsan.fi/startside/Var-verksamhet/Barn--familj/Familjens-relationer/Foraldraskap/Reflektivitet/> (hämtat 19.3.2013).
- Forsberg C. & Wengström Y. (2013). *Att göra systematiska litteraturstudier*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Forskningsetiska delegationen. (2012). Forskningsetiska delegationens anvisningar. <http://www.tenk.fi/sv/god-vetenskaplig-praxis-anvisningar/god-vetenskaplig-praxis> (hämtat: 6.4.2013.)
- Ginman S. (2013, 27 mars). Subjektiv dagisrätt i skottgluggen. *Hufvudstadsbladet*, s.16.
- Greve B. (2000). Family policy in the Nordic countries. In: Pfenning A. & Bahle T. (eds.) *Families and family policies in Europe – Comparative perspectives*. Frankfurt am main: Europäischer Verlag der Wissenschaften.
- Hantrais L. (2000). From equal pay to reconciliation of employment and family life. In: Hantrais L. (eds.). *Gendered policies in Europe – Reconciling employment and family life*. New York: Palgrave.
- Hedenbro M. & Lidén A. (2003). *Att bygga en familj*. Stockholm: Liber.
- Howard K.S. & Brooks-Gunn J. (2009). Relationship supportiveness during the transition to parenting among married and unmarried parents. *Parenting: Science and Practice*, 2009(9), 123-142.
- Kartovaara L. & Sauli H. (2007). Suomalainen lapsi 2007. Tilastokeskus. http://stat.fi/ajk/tapahtumia/2007-04-12_esittely_suomi_lapsi.pdf (hämtat 3.4.2013).

- Kinnunen U., Malinen K. & Laitinen K. (2009). Työn ja perheen yhteensovittaminen: perheiden kokemuksia ja ratkaisuja. Teoksessa: Rönkä A., Malinen K. & Lämsä T. (toim.). Perhe-elämän paletti. *Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Kivimäki R. & Otonkorpi-Lehtoranta K. (2003). *Pomot ja perheet. Työelämä ja perheiden hyvinvointi*. Helsinki: Edita.
- Kontula O. (2004). *Perhebarometri. Perhepolitiikka käännekohdassa*. Helsinki: Väestöliiton väestöntutkimuslaitos.
- Kontula O. (2009). *Perhebarometri. Parisuhdeonnan avaimet ja esteet*. Helsinki: Väestöliiton väestöntutkimuslaitos.
- Jallinoja R. (2000). *Perheen aika*. Helsinki: Otava.
- Lammi-Taskula J. (2007). *Parental leave for fathers? Gendered conceptions and practices in families with young children in Finland*. Vaajakoski: Stakes.
- Lammi-Taskula J., Karvonen S. & Ahlström S. (toim.) *Lapsiperheiden hyvinvointi*. Helsinki: Terveystien ja hyvinvoinnin laitos.
- Malinen K. & Rönkä A. (2009). Mihin aika riittää? Teoksessa: Rönkä A., Malinen K. & Lämsä T. (toim.). Perhe-elämän paletti. *Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Malinen K. & Sevón E. (2009). Parisuhteen hoitaminen: suhteiden arkea vai irtiottoja arjesta? Teoksessa: Rönkä A., Malinen K. & Lämsä T. (toim.). Perhe-elämän paletti. *Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Malinen K., Sevón E. & Kinnunen U. (2006). Työssäkäyvien pienten lasten äitien ja isien kokemukset vanhemmuudesta. *Psykologia*, 41(5), 345-360.
- Mattsson E. (2012). *Att stöda småbarnsföräldrar i parförhållandet*. Examensarbete för sjukskötarexamen. Yrkeshögskolan Novia. Utbildningsprogrammet för vård, Åbo.
- Miettinen T. (2010). Perhekäsitys ja perhevapaat. *Lakimies* 7-8, 1293-1309.
- Moller K., Hwang C.P. & Wickberg B. (2007). Couple relationship and transition to parenthood: Does workload at home matter? *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 26(1), 57-68.
- Mäkelä P. & Nylund E. (2012). *RUF –familjen och uppfostran. Att höja den reflektiva förmågan hos föräldrar*. Examensarbete för sjukskötarexamen. Yrkeshögskolan Novia. Utbildningsprogrammet för vård, Åbo.
- Paajanen P. (2006). *Perhebarometri. Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoiva-isä*. Helsinki: Väestöliitto.
- Pajulo, M. (2004). Vauvan tunnetila ja sen säätely. Äidin reflektiivinen kyky ja sen merkitys turvallisuudessa kiintymyssuhteessa. *Duodecim* 120, 2543–2548.
- Perren S., von Wyl A., Bürgin D., Simoni H. & von Klitzing K. (2005). Intergenerational transmission of marital quality across the transition to parenthood. *Family Process*, 44(4), 441-459.
- Pääkkönen H. (2010). *Perheiden aika ja ajankäyttö. Tutkimuksia kokonaistyöajasta, vapaaehtoistyöstä, lapsista ja kiireestä*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Rotkirch A. (2013, 20 februari). Vikingen med barnavagnen. *Hufvudstadsbladet*, s.14.

- Sayer L.C.(2005). Gender, time and inequality: Trends in women's and men's paid work, unpaid work and free time. *Social Forces*, 84 (1), 285-303.
- Thomas J.E. & Hildingsson I. (2009). Who's bathing the baby? The division of domestic labour in Sweden. *Journal of Family Studies*, 15(2), 139-152.
- van Hooff J.H. (2011). Rationalising inequality: heterosexual couples' explanations and justifications for the division of housework along traditionally gendered lines. *Journal of Gender Studies*, 20(1),19-30.
- von Koskull M. & Pajulo M. (u.å.). Iloa uteliaisuutta ja voimavaroja vanhemmuuteen. Folkhälsan.<http://www.folkhalsan.fi/Global/VarVerksamhet/barnochfamilj/Familjens%20relationer/Vanhemmuus.pdf> (hämtat 19.3.2013).
- Öun I. (2012). Work-family conflict in the nordic countries: a comparative analysis. *Journal of Comparative Family Studies*, 43 (2), 165-184.

Bilaga 1.

Hur kan ni skapa en så fungerande vardag som möjligt?

På vilket vis skiljer sig familjens samvaro i vardagen och under veckoslutet?

Hur har ni fördelat hushållssysslorna så att båda är nöjda med fördelningen?

Föräldrar med småbarn har ofta svårt att finna tid för varandra efter att barnet fötts. Hur tror ni att detta kommer att påverka ert förhållande?

Är mannen och kvinnan likvärdiga och lika kunniga i hushållsarbetet och barnskötseln. Diskutera.

Kunde du tänka dig att byta ansvarsfördelning med din partner? Skulle du sköta arbetet lika bra?

Utan att tänka ur ekonomiskt perspektiv, hur skulle ni helst fördela er tid och energi?

Hur motiverar ni användningen av föräldraledigheten i er familj?

Vilka av samhällets stödformer har mest underlättat för er att kombinera familjelivet och lönearbete?

Vilka situationer försvårar samt underlättar er vardag när det gäller att kombinera familjelivet och arbetet?

Vilka stunder njuter du mest av tillsammans med din familj?

Hur kan arbetet inverka på den gemensamma tiden med familjen?

Vad är det viktigast att ni har tid för efter att barnet fötts?

Hur inverkar barnet på parförhållandet?